

FABL, KİMLİK VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ¹

FABL, IDENTITY AND CULTURE RELATIONSHIP

Dr. Öğr. Üyesi Mualla MURAT

İstanbul Aydın Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, muallamurat@yahoo.com, İstanbul/Türkiye

ÖZET

İnsanın zaman içinde oluşturduğu, ürettiği ve nesilden nesile aktardığı her türlü değerler kültürü oluşturmuştur. Ekmek, yetiştirmek gibi sözlük anlamları olan kültür, çeşitli disiplinlere göre çok farklı tanımlansa da, en genel anlamıyla, ait olduğu toplumun yarattığı maddî ve manevî bütün unsurlardır.(Yöre:2012) Aynı zamanda kültür, öğelerin, davranışların, düşünce ve duyguların sembollere dayalı bir örgütlenme şeklidir. Bu her bireyce aynı anlamlara gelen semboller ise kültür kodudur. Bu kodlar eğitim, pazarlama ve iş dünyasında önemli bir yer tutmakla beraber insanın kendi kişiliğini, çevresini, ülkesini ve dünyayı tanımasına kaynaklık eder. Her toplumun kendi kültürü vardır ve kültürün yükselmesi, ilerlemesi ve gelişmesi medeniyetin doğuşunu sağlar. İnsanoğlu gelişme ve ilerleme göstererek hayatta kalma ve varlığını sürdürme savaşındaki başarısını, kültürel bir varlık oluşuna yani öğrendiklerini birikiminde saklayıp yeni nesillere aktarma yeteneğine bağlıdır(Güvenç, 2002). Kültür, milletin geleceğe taşınan yegane imzasıdır. Kültür iki dokudan oluşur. Birinci doku kemik dokudur, ikinci dokusu ise kıkırdak dokudur. Kemik doku asla bozulmamalıdır. Onlar milletlerin yüzyıllar boyunca birikmiş değer yargılarıdır. İkinci doku olan kıkırdak doku ise sürekli güncellenmelidir. Örneğin saygı asla değişmemeli ama saygının nerede nasıl kullanacağı üzerinde çağa yönelik sürekli değişimler yapılmalıdır. Bunu güncellemediğimiz sürece kültür kaybına, kültür yozlaşmasına uğrarız. Böylesi çalışmalar devlet ve eğitim politikalarının içinde yer almalıdır. Beydaba'nın Kelile ve Dimne' sindeki fabllarda hayvan sembollerinde karakterize edilen kodlar tespit edilmeye çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: fabl, kimlik, kültür

ABSTRACT

All kinds of values formed in time, produced and transferred from generation to generation by human beings create culture. Although culture, which have dictionary meanings such as sowing the seed or cultivating a crop, is defined differently in various disciplines, in its most general sense, it includes every material and spiritual element created by the society to which it belongs (Yöre: 2012) Culture is a form of organization based on symbols of elements, behaviours, thoughts and emotions. These symbols which have the same meaning by each individual constitute the culture code. This code both takes an important place in education, marketing and business world, and it is also the source of recognition of one's own personality, environment, country and world. Every society has its own culture, and the rise, progress and development of culture leads to the birth of civilization. Human beings owes their success in the battle for survival by showing development and progress to being a cultural entity, that is, the ability to store what they have learned and transfer it to new generations. (Güvenç, 2002). Culture is the sole signature of the nation for the future. Culture consists of two tissues. The first tissue is bone tissue, and the second tissue is cartilage tissue. Bone tissue should never be broken. They are the value judgments of nations accumulated throughout centuries. On the other hand, the second tissue, the cartilage tissue, should be constantly updated. For example, respect should never change, but some constant changes on how and where the respect will be used are necessary. We may undergo culture loss and culture degeneration if we do not update this side. Such studies should be included in state and education policies. In this study, it was tried to determine the codes that were characterized in animal symbols in the fables in Kelile and Dimne of Beydaba.

Keywords: fabl, identity, culture

1. GİRİŞ

Milletlerin kültürleri bir tarih sürecinde ortaya çıkar ve hayatını sürdürmeye devam eder. Kimi değerlerinden pasivize olur kimi değişim gösterir kimi canlılığını korur. Kültürün varlığını doğru kullanmak bilgiye bağlıdır. Bauman'a göre kültür, bir düzen yaratmak ve onu korumak, düzeni bozan ve bu düzen açısından kaos görünen her şeyle mücadele etmektir. Kültür, şeyleri olduklarından ve aksi halde olacaklarından farklı yapmak ve onları bu halde, yapay şekil içinde tutmaktır (Bauman'dan aktaran Öze, 2014).

¹ Makalenin özeti IV. Uluslararası Mardin Kültür ve Medeniyet Kongresi Özet Kitabında yayınlanmıştır.

Arslanoğlu, kültür ve medeniyet kavramları adıyla yazdığı makalesinde Ziya Gökalp'in kültür ve medeniyetin ayrı kavramlar olduğunu kültüre ise ekin anlamının dışında anlam yükleyerek "hars" adını verdiğini, Baltacıoğlu'nunda Gökalp ile aynı fikirde olduğunu fakat kültür ve medeniyeti birbirine karıştırdığımızı bunun sebebini de batı taklitçiliğine bağladığını, Kaplan'ın ise medeniyet ve kültürü bir bütün olarak kabul ettiğini ifade eder. Ersöz'ün görüşünü de kültür ve medeniyet kavramlarının anlam ve muhtevası yönünden incelenmesi gerektiğini aktararak bu iki kavramın yeniden tanımlanmaya ihtiyacı olduğunu ifade eder.(Arslanoğlu, 2000)

Her kavmin kültür ve medeniyeti o devletin büyüklüğü ile mütenasip olur. Çünkü medeniyet servet ve nimete tâbi olan bolluk ve genişliğin bir sonucudur. İbni Haldun'un ifadesinde kültür ve medeniyet sözcükleri ayrı ayrı kullanılmıştır ve her iki kavramın da devlet olmadaki önemi anlatılmıştır. Emevilerden bahsederken göçebe olduklarını yerleşik düzene geçmediklerini ve kültürleri olmadığını söyleyen İbni Haldun, kültürü ve medeniyeti millet ve devlet olmada ve geleceğe aktarımında önemini açıklar.

İbni Haldun ile aynı görüşe sahip olan iki büyük düşünürümüzde Cemil Meriç ve Erol Güngör'dür. Cemil Meriç ve Erol Güngör, köklü bir kültüre sahip olan Türklerin Osmanlının yıkılışı esnasında bir başka deyişle Tanzimat Döneminde ortaya çıkan batılılaşmayla kültürel yozlaşmaya maruz kaldığını ve bunu ileriye dönük nasıl olumsuz sonuçlar çıkaracağını hemen hemen bütün eserlerinde bahsetmişlerdir. Osmanlının son dönemlerinde ilim, irfan, hikmet ve fikir sahiplerinin kalmadığını yol gösterecek ulema ya da entelektüel olarak kimlik taşıyanların ancak nakilci taklitçi ve rivayetçi olmakta ileri gidemediklerini "Mağaradakiler" adlı eserinin yanı sıra bütün çalışmalarında da bahseder. Bu boşluğu Avrupa medeniyet ve kültürü ile Türkleri etkilemesine de hep karşı çıkar.

En az İbni Haldun ve Cemil Meriç kadar bu konu üzerinde çalışan Güngör, Gökalp'in ilk sosyolog olarak bu kavramları ele almasını değerlendirerek kendi görüşlerini belirtir. Gökalp'in değiştirilmesinin istenmediği bütün değerler kültür, değiştirilmesi istenenlerin ise medeniyet olarak isimlendirilmesini ele alarak çeşitli sorularla bu kavramları yeniden analiz eder. Medeniyetin öz malı olup olmadığını, dinin medeniyet içindeki yerini sorgular.

İbn-i Haldun, Cemil Meriç ve Erol Güngör'ün ortak görüşü "İrfandan Ümrana" olarak tezahür eder. Batılı kültür tanımlarından en çok bilinenler Tyler, Weber, Heriot, Nieke, Krober'dir. Tyler'a göre kültür, etnografyadaki en geniş anlamında, bilgi, sanat, hukuk, ahlak, töre ve tüm diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütündür (Kocadaş, 2006). Weber, kültür kavramını "toplumsal olanın oluşturulmasında başat rol oyunu ve bu anlayışın merkezinde insan eyleminin kavrayışı yatmaktadır." şeklinde ifade eder (Göktürk, 2016).

Heriot, kültürü "Bireyin bildiklerini unuttuktan sonra aklında kalan şeydir" şeklinde tanımlamıştır (Güvenç'ten aktaran Göçer, 2012). Nieke'ye göre kültür, değişen ekolojik çevreyi diğer toplumların değişen hedef saptamalarına ve araçlarına uyum yapmada yetenekli kılan toplumca taşınılan davranış örnekleri sistemidir (Nieke'den aktaran Ültanır, 2003).

Kültüre değer vermek, kültürün unutulmasına engel olarak onu diri tutmaya devam eder. Kültürüne sahip çıkamayan milletler ise toplum bilincini yitirmeye mahkumdur. Küreselleşme karşısında yerel ve ulusal kültürü korumanın zorunluluğu SOKÜM sözleşmesi ile resmileşmiştir. Böylece Türkiye, halkbilimi çalışmaları için SOKÜM sözleşmesiyle birlikte söz edilmeye başlanan yeni bir dönemde/"altın bir çağda kültürel ifadelerin ve bu ifadelerin çeşitliliğinin korunmasının gerekliliğinden ve öneminden gerek ulusal gerekse uluslararası platformlarda daha sık söz etmeye ve koruma faaliyetlerinin nasıl olması gerektiği hakkında daha sık konuşmaya başlamıştır.(Türkmen, 2012) SOKÜM Sözleşmesi, UNESCO'nun temel kültür sözleşmeleri arasında yer alan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" Paris'te 2003 yılında kabul edilmiş, Türkiye'de ise 2006 yılından itibaren geçerli olmuştur.

Somut ve somut olmayan her türlü kültürel miras dediğimiz toplumun kimliğini oluşturan değerlerin korunması o toplumun gelecek nesillere adını taşımasını sağlar. Örneğin; bayram ritüelleri, yemek

alışkanlıkları, giyim tarzı, müzik ve benzeri sanat ürünleri, kapkacak vb. “Kimlik, en genel manada kolektif aidiyetlerden katıldıklarımız, arzularımız, hayallerimiz, kendimizi tasavvur etme, yaşama - ilişki kurma- tanınma biçimimiz gibi hayattaki duruş yerimizi bildiren niteliklerin toplamıdır.”

Her birey tabii olduğu toplumunun değerleri ile ilk kimlik ve kişiliğini oluşturur. Doğduğunda hazır bulunduğu bu kültürel değerler zaman içinde değişebilir. Örneğin, Türklerin hayatında çok önemli bir yeri olan silahın bugün savaşın dışında özel kutlamalarda kullanılması toplumun ona verdiği kimliğinden doğan bir kodlamadır. İnsanoğlunun hayatını devam ettirmesi kadar çeşitli tehlikelere karşı savunması da yaşamı için önemlidir.

Tarih boyunca silah çeşitleri, insanoğlunun hem ihtiyaçlarını karşılamak hem de tehlikelere karşı kendini savunmak adına hayatında yer almıştır. Bu ihtiyaçlarını karşılayacak bir başka değer koymadan silahın kullanılmasını engellemek kolay değildir. Silahın yerini alacak bir başka değer bilgelik yoluyla aklını kullanabileceği eğitimidir. Bu kodlamalar sosyal öğrenmenin yanı sıra bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğrenmelerle sürekli değişebilir. Gerçek hayatta var olan yaşantı edebi eserler yoluyla yeniden dizayn edilir ve eğitim yoluyla tekrar insanlara verilir. Toplumların kolektif şuurunu taşıyan, doğaçlama ortaya çıkan; masal, ninni, türkü, destan, fabl gibi edebi ürünler yaşamdaki sorunları ve çözümleri dile getiren eserlerdir. Bu eserlerden faydalanarak kültür kodlamaları yolu ile sosyal yaşamda problemler çözülebilir.

Eğitimde bu sorunlar ve çözümleri bilimsel olarak kullanabilmek için kültür ve kodlamalarından yararlanmak gerekir. İletişimin tanımı ile açıklanabilecek kodlama ve kod açımı bugün yeterince çalışılmayan önemli bir konudur. Vericiden alıcıya giden her iletinin içinde var olan mesaj bir kod taşıy diyebiliriz. İletişim her zaman sözlü olmayabilir. İnsanın her ne şekilde olursa olsun iletişim içinde kullandığı kültür kodlarında, geleneksel söz, davranış ve ürünlerinde göstergesel unsurları yoğun olarak kullanıldığı görülür. Mağaralara çizilen resimler, halılara işlenen desenler, mani, tekerleme, bilmece gibi anonim ürünlerdeki belirtinin, mantığın, söz biliminin temel unsurlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu da Edebiyat semiyolojisini ortaya çıkartmaktadır.

Kültür ve kodlarını incelemek için sadece semiyolojiden değil edebiyat disiplinlerinin hemen hemen hepsinden faydalanmak gerekir. Semiyoloji kadar önemli olan bir diğer disiplin ise anlam bilimidir. Anlam bilim, dil bilgisi ve metin bilgisi kadar önemli olduğu halde bugün eğitimin hiçbir kademesinde yeterince yer almamıştır. PISA’da çıkan olumsuz sonuçları bir sebebi de anlam bilim üzerindeki çalışmaların yetersizliğidir. Anlam bilim içinde yer alan çeşitli açılar kültür ve kültür kodlamaları bireyin, hayatı doğru algılanmasını ve doğru kullanmasını sağlar. Bir sözcüğün lügat anlamının dışındaki diğer anlamları o dilin zenginliğini ve gücünü ortaya koyar.

Dilin zenginliği ve gücü bireyin ve toplumun zenginliği ve gücüdür. Dil yalnızca insana özgü bir yetidir. Bu nedenle insanoğlu çağlar öncesinden dili en iyi şekilde kullanmış ve geliştirmiştir. Dilin canlı bir varlık oluşu, insanlığın gelişimiyle eşdeğer olduğundan ileri gelmektedir. Dilin kullanımı sırasında başka özelliklerini de keşfeden insanlık zamanla dilin yakın anlamlarını, yan anlamlarını, mecaz anlamlarını, zıt anlamlarını bulmuş ve dile inceliklerle dolu özellikler yüklemiştir. Açık anlam, kapalı anlam gibi hem alt zekânın hem üst zekânın yeteneğini geliştirici etkinlikler oluşturmuştur.

Bu etkinlikler sırasında “insanların birbirleriyle anlaşmak için kullandıkları doğal diller davranışlar, görüntüler, trafik belirtkeleri, bir kentin uzamsal düzenlenişi, bir müzik yapıtı, bir resim, bir tiyatro gösterisi, bir film, reklam afişleri, moda, sağır-dilsiz abecesi, yazınsal yapıtlar, çeşitli ülkedeki ulaşım yollarının yapısı, göstergeler, ikonlar kısacası bildirişim amacı taşıyan taşınan taşınan her anlamlı bütün çeşitli birimlerden oluşan bir dizge haline gelmiş” ve insanlığa hizmet etmiştir.

Anlam bilime ihtiyaç duyulan yorumlamalar kültürün ve kültürel kodların analizini sağlar. Edebi eserlerde yapılan çalışmalar anlam bilimi, teorik olarak değil sezgisel olarak kullanıldığı çalışmalardır. Oysaki bir eserin somut anlamı dışında derin ve örtük anlamları ile algılamak önemlidir. Batıda Derida, doğuda İbn-i Arabi yapı sökücü olarak bu alan üzerinde çalışmışlardır. Örneğin, bir fablın gerçek manasına ulaşmak için anlam bilim içinde yer alan disiplinlere dikkat

edilmesi gerekir. Somut anlam ile okunan bir edebi eseri yorumlamak mümkün olmaz sadece özetlenir veya olay akışı verilir.

Anlam bilimi içinde yer alan konuları şöyle sayabiliriz; lafzî anlam (littéral), alegorik anlam (allegorique), mecazî anlam (tropologique yahut moral), mistik anlam (anagogique), mecaz anlam, soyut anlam, yan anlam, zihnî anlam (sens spirituel).(Filizok,2006) Türk ve İslâm Belâgatçileri ise bir sözün beş ayrı anlamı olabileceğini düşünüyorlardı. Bu anlamlar şunlardır: Hakikî anlam,mecâzî anlam, kinâye, galat, mürtecel,temel anlam(Filizok,2009).

Anlam bilim ile ilgili çalışmalar eğitimin her kademesinde müfredata girmelidir. Kültürel değerleri, iletişimi, yaşamdaki sosyal ihtiyaçları, bilimsel başarıyı, sağlıklı ve mutlu yaşamayı, bireyin toplum içindeki yerini oluşturacak kimlik ve kişiliğini geliştirmek için bu tarz çalışmalara önem verilmelidir.

Örneğin ‘Aptal Karga ile Kurnaz Tilki’ fablını anlamsal yorumu dikkate alarak okuduğumuzda karganın aptallığının zekadan değil sesinin çirkinliğindeki kompleksinden olduğu görülür. Karganın bu kompleksini çok iyi bilen tilki sadece karganın bu zaafını kullanmıştır. Fablın isminde aptallık, kargaya zeka olarak atfetilmişse de fablın anlamında açıkça böyle olmadığı görülür. Bu fabl, kompleksleri yenmek için örnek vaka ve rol model olarak kullanarak daha sağlıklı bireyler yetiştirilebilir.

Kültürel kimlik, “Ben kimim?”, “Biz kimiz?” sorularına verilecek cevaptır. Kültürel kimlik, aynı ortak kültürü paylaşan insanların kimliğidir. “Kültürel kimliğin ferdi aşan, sosyal bir boyutu vardır. Ferdin sosyal bir varlık olması, farklı özellikleri ile teşkilatlanmış insan toplulukları içinde yaşayabilmesi, topluluğu fertte temsil ettirir hale getirmiştir.” (Erkal vd. 1997, 174)

Her toplumun kendi ihtiyaçları çerçevesinde oluşturduğu kültürel kimlik aynı zamanda bireylerin sosyal uyumunu da sağlar. Örneğin İngilizlerin beş çayı, onlar için doğal bir yaşantıyken bir başka millet için yadırganabilir. Bütün İngilizler refleks olarak beş çaylarına devam ederken, Türkler feodal kültürde sabahları çorba içerek kahvaltı yapmışlardır. Her milletin selamlaşması kendine özgü bir yaşantıdan ortaya çıkmıştır. Bu bir kültür davranışı olarak bireyler böyle kodlanmışlardır. Dini ritüellerde ortaya çıkan kodlar inançtan olduğu kadar yaşamdan da etkilenmiştir. Örneğin bayram ve düğün yemekleri bazı yörelerde dışarıya açık tanıdık tanımadık herkese sunulurken bazı yörelerde eş, dost ve akrabaya verilmesi aynı milletteki kültürel farklılığında olduğunu gösterir.

Bir toplum içindeki kültürel farklılığın yanı sıra küreselleşen dünyamızda birden fazla milletin aynı topraklarda yaşamaya başlaması gerçeği de çok kültürlülüğü getirmiştir. Toplumların farklı din, ırk, dil vb. kimliklere sahip bireyleri çok kültürlülüğü yaşam şekli haline getirdikleri için birbirlerine karşı daha anlayışlıdılar. Küreselleşme ile birlikte çok kültürlülüğün, insanlık tarihinin taşıyarak getirdiği ötekine egemen olma arzusunun oluşturduğu karşıtlığı ve çatışmayı önleyeceği iddialarına karşın, muhalif olanlar küreselleşmeyi dünyadaki bütün toplumların çıkarına olan ve onların sorunlarını çözen barışçıl, insancıl, eşitlikçi, birleştirici ve bütünleştirici bir süreç olarak görmezler. (Akdemir, 2004).

Çoklu kültürlerin birlikte yaşama mecburiyetleri insan haklarına dayalı olarak önce saygınlık ardından birbirini kabulü gerektirir. Bu kabullerin sağlanması devlet politikası olduğu kadar eğitim politikasında vazifesidir. Çoklu kültürlerin saygınlık ve kabul içinde yaşamasını sağlayacak olan eğitim politikası müfredatı ortak payda sağlayacak şekilde değil doğru algılama ve doğru kullanma şeklinde yönetmelidir. Algılar doğru kullanılırsa iletişimde doğru kurulur. Böylece çatışmasız ve sorunsuz bir düzen kurulabilir. Yaygın veya örgün eğitimde olduğu kadar çeşitli dernek vakıf gibi STK kuruluşları da eğitimlerinde aynı toplumda yaşamak zorunda kalan bir başka deyişle çoklu kültüre sahip milletlerde algı eğitimini doğru yönetmelidir.

Her toplumun bir nesneyi, kelimeyi, duyguyu vb. anlamlandırması, tanımlaması ve algılaması farklıdır. Bir bilgiyi öğrenme sürecinin ilk aşamalarından birisi algıdır. İlgi alanımızı etkileyen konuları daha çabuk kavramamızın temel sebebi algılamamızın hızlı oluşundan kaynaklanır.

Algı, bireylerin içinde buldukları çevreyi organize etme ve duyuşsal bilgileri düzenlemesine dayalı anlama ve farkına varma sürecidir. Bireyler algısal niteliklerine dayalı olarak çevrelerinden edindikleri uyarıları algılama süreci sonunda kendileri için anlamlı hale getirmektedirler (Demirel ve Ün'den aktaran: Erişti, vd. 2013)

Örneğin Türklerde "çınar ağacı" dendiğı zaman çınarın asırlık ömrüne dayalı olarak, hürmet edilecek yaşlı insan ve çok şey görmüş geçirmiş bilge insan anlamları taşıması kültürel bir algıyı oluşturur. Bir başka millet için çınar ağacı aynı algıyı oluşturmaz. Bundan da anlaşılacağı üzere toplumların mitleri, o topluma ait kültür ve kültür kodunu taşıyan ürünlerdir.

Kültür kodları olarak okunabilecek bir başka alan da ikonografilerdir. İkonografi: Yunancadan gelen bir sözcüktür. Bir deyişle; "imajların konuşma sanatı" olarak da özetlenen ikonoloji, hem imajların alegorik veya sembolizm açısından incelenmesini hem de görsel imajların dilbilimi açısından yorumunu ifade etmektedir. (Küçük, 2016).

Çift başlı kartal, Türk Sanatında yaygın olarak kullanılan hayvan figürüdür. Kuş türü olan kartal; cesareti, kuvvetliliğı, yırtıcılığı temsil etmektedir. Bu figür, Türk Sanatı içerisinde Göktürkler, Gazneliler, Artuklular, Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçuklularındaki mimari eserlere kadar en yoğun olarak kullanılan bir figürdür. Çift başlı kartal figürü Selçuklular tarafından ongun/arma olarak kabul edilirken birçok yapının cephesinde de süs unsuru olarak işlenmiştir. (Çelik, 2008)

Mitler gibi ikonlarda kültür ve kültür kodu olarak kullanılır. Örneğin "dağ" hem mit hem ikondur. Mitolojide yer alan pek çok öge ikon olarak da kullanılır. Bunlardan bazıları evrenseldir. Birden fazla millette görülür. Çeşitli nüanslarla ayrılan yönleri olsa da özünde aynı anlamı taşıyan önemli mitlerden biri de geyiktir. Hristiyanlıkta Noel simgesi olan geyik, Türklerde de yardımseverlik ve uğurluluk anlamları taşıyan bir mittir.

Geyik, dünyadaki pek çok toplumda olduğu gibi, Türk toplumlarında da hem kutsal ve insanlara yardımcı olan hem de kutsal olduğu için kötülük yapana uğursuzluk getirebileceğine inanılan bir hayvandır (Dalkesen, 2015). İkonlar ve mitler sessiz ama çok anlamlı sözcüklerdir.

Derslerde edebi metinlerin bütün türlerini güncelleyerek ve yaşantıyla ilişkilendirerek analiz etmek bireyin gelişimini sağlar, davranışlarını olumlu yönde değiştirir. Metin içindeki tema, bilinmeyen kelimeler, kazanımlar ve dil bilgisinden daha çok kültür öğeleri ve kodları bireyin algısına hitap ettiğinde kalıcı öğrenme sağlanır. Öğrenme, dikkat, hafıza ve beklenti gibi uyarıcılarla şekillenebilir. İnsan, duyuları yoluyla elde ettiği bu uyarıcılara bazı anlamlar yükler. Bu anlam yükleme eyleminin zenginleşmesi okuma alışkanlığına bağlıdır. Okuma alışkanlığı edinmiş bireyin problem çözme becerisi de gelişir.

Okuma alışkanlığı disiplinlerarası bağdaştırmayı sağladığı için problem çözme becerisinde alternatif çeşitlerini artırır. Perkins, Hope, Martinello, Goldstein, Lumsdaine, Reed ve Bergman disiplinlerarası ve problem çözme ile ilgili çalışmalarında dil ve düşüncenin önemini aktarırlar.

Özkök, bunların araştırması üzerinden görüşünü şöyle belirtir: Bu kanıtlar doğrultusunda, bütünsel düşünmeyi, farklı düşünme yeteneklerini kullanmayı amaçlayan disiplinlerarası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programı ile beynin tüm kapasitesini kullanmak mümkün olabilir (Özkök, 2005).

Küreselleşmenin neticesinde dünyanın yeniden dizayn olması bütün ülkelerin siyasi politikalarını etkilemektedir. Bu aşamada pek çok kavram yeniden tanımlanmaya başlanmıştır. Bu tanımların başında ulus devlet, ulusal devlet ve millilik gibi kavramlar ele alınırken ister istemez kimlik kavramı da gözden geçirilmeye başlanmıştır. Doğarken getirdiğimiz dil, dil ve ırk gibi özelliklerimiz kaybolmadan tüm değer ve liyakatiyle gelecek nesillere aktarıldıkça evrendeki yerimizi sarsmadan sürdürebiliriz.

2. DİL VE KÜLTÜR

Mehmet Kaplan'a göre "dil, bazı ses veya ses gruplarının o şeylerin hayalini uyandırması sürecinden ibarettir", işlevi bakımından "dil, vasıttan başka bir şey değildir, manevî bakımdan ise "dil, hayatın aldığı bir şekildir ve milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir. (Erenoğlu, 2008)

Bir dil, dünyayı anlama çabamızda, onu temsillere ayırıp kavramlaştırmamızda, kavramlar aracılığıyla onun hakkında fikir yürütmemizde ve onun ne olduğunun veya olabileceğinin farkına varmamızda her zaman bir yol gösterici olmaktadır. Çünkü dil, şemalar kurar. Birtakım farklılıkları yok sayar, şeyleri birbirine indirger ve bunları gerçeğin kendisinde doğrudan bir temeli olmadan da yapar. Sadece bir kişinin olan bir dil, dil değildir. İletişim, dilin başlıca niteliğidir. Çünkü dil, belirli bir şekilde inşa edilmiş olarak devralınan ve inşa edilerek aktarılan, her iletişim anında kültürel varoluşu yeniden inşa eden en yaygın toplumsal etkinliktir. (Yıldız,2014)

İbni Haldun ve N. Chomsky, dilin yaratılıştan gelen bir yeti olduğunu ve içinde buldukları topluma göre şekillendiklerini belirtirler. Chomsky, herhangi bir hayvan türüne özgü olan bir iletişim davranışının her durumda aynı mesajı ilettiğinin altını çizmektedir.

İnsanların dil yetilerinin de doğuştan geldiğini ve dolayısıyla evrensel olduğunu iddia eden Chomsky, diğer türlerin benzer davranışlarından farklı olan insan dillerinin işaret ettiği anlamların değişkenliğinin (sabit olmamasının) bir açıklaması olarak "derin yapı" (anlamsal bilgi) kavramını ortaya atmıştır(Yıldız, 2014).

Diline gereken önemi vermeyen toplumlar kültürlerini kaybettikleri gibi, kültürüne sahip olmayanların da dillerini dinamik tutma seçenekleri ortadan kalkar. İnsan yaşamının temel taşı olan dil, Gökalp'in de dediği gibi sahip olunan duygu ve düşüncenin kabı gibidir. Bireylerin sahip oldukları duygu ve düşünceler dil ile vücut bulur, görücüye çıkar. (Göçer, 2012)

Kültür ile dil arasında sıkı bir münasebet vardır. Bu münasebet gözden uzak tutulursa, dil konusunda çok yanlış hükümler verilir. Türkiye'de dil konusunda akıl almaz yanılgılara düşülmesinin sebebi dili kültürden ayrı matematik gibi soyut bir varlık olarak ele alınmasıdır (Kaplan, 1993).

Dil ve kültür bir bütünü oluşturan ayrılmaz iki parça gibidir. Dilin zenginliği bir bakıma kültürün zenginliğidir. Dil ne kadar etkili ve işlek bir yapıda olursa ortaya konulan ürünler aracılığıyla kültürün zenginliği de o derece etkili ortaya konulabilir. Kültürün zenginliği de dili etkili kullanmada söz sahibinin işini kolaylaştırır. Sahip olduğu değerleri ile kültür, ifadeye güç kazandırır. Özet olarak söylemek gerekirse; kültür, dil için inanılmaz bir kaynak; dil de kültür için vazgeçilmez bir araçtır (Göçer, 2012).

Dil sadece kelime ve dil bilgisi kurallarından ibaret değildir, her ikisinin de toplamından daha fazla anlamlara ve işlevlere sahiptir. İnsanların kültüründen, günlük yaşamından, tarihinden ve dünyayı algılama biçimi olan hayat felsefesinden yoğun olarak etkilenir. Dil sadece kelime ve dil bilgisi kurallarına indirgenğinde soyut, anlamsız, işlevsiz ve günlük hayatta karşılığı olmayan harf kümelerine dönüşecektir (Aslanargun, ve Süngü,2006).

Yukarıdaki tanımların genel anlam bütünlüğü dilin bir yaşam biçimi oluşturduğu görülür. Dil zihnin anlamlandırılması ile kavramları, kavramlar ise davranışları yönlendirir. Bu davranışlar bireyin içinde yaşadığı toplum ile birlikte kimliği belirler. Kimlik öznel olarak toplumu, nesnel olarak da evreni etkiler. Günlük yaşamdaki değerler, toplumsal, ahlaki olan değerler ise evrenseldir. Fabl, masal, hikaye, destan, roman gibi edebi türlerin tamamı felsefi bir amaç ve ahlaki bir boyut taşıdığı için klasikleşir ve evrene hitap eder.

Sokrates'e göre hayatta değişmeyecek tek salt gerçek ahlaktır. Bundan hareketle edebi eserlerdeki ahlak anlayışının öne çıkarılması önemlidir. Kelile ve Dimne'nin yazılış sebebi de iyi bir insan ve iyi bir toplum için mutlu olmanın yollarıdır. Kelile ve Dimne'nin konusu daha çok ailevi ve siyasi terbiye üzerinedir. Ancak yeri geldikçe ferdi ahlaka da göndermeler yapmaktadır (Bakan, 2006).

Siyasetname ile aynı amacı taşıyan Kelile ve Dimne, diğer siyasetnamelerle eş değerdedir.

Kutadgu Bilig'in, eski devirlerde doğuda benzerlerine sıkça rastlanan türden, devrin idarecilerine ve devlet adamlarına pratik tavsiyelerde bulunmak ve adaletli bir yönetim oluşturmalarını istemek amacıyla ahlaki telkinler veren, devlet içindeki sosyal gruplaşmaları göz önüne seren, tarihin tanınmış şahsiyetlerinin yaptıklarından örnekler sunan öğüt kitapları durumundaki siyasetname (nasihâtü'lmülük)'lerden farklı ve özgün bir yapısı vardır. (Adalıoğlu, 2013).

Siyasetnamelerle aynı içeriğe sahip olan kendine özgü bir dille yazılmış olan Kutadgu Bilig ile aynı özgünlüğe sahiptir. Kutadgu Bilig'deki; "Kün Togdu: Hükümdardır ve sembolü adalettir. Ay Togdı (Dolunay): Vezirdir ve sembolü mutluluktur. Ögdülmiş (Övülmüş): Vezirin oğlu olan bilgedir. Sembolü akıl veya bilgidir. Ogdurmuş (Uyanmış): Vezirin kardeşi derviştir. Sembolü Akıbet yani yaşamın sonudur." bölümleri Kelile ve Dimne içinde fabl aracılığıyla verilmiştir. Basit bir fabl kitabı olarak görülen Kelile ve Dimne eseri bir siyasetname eseri olarak ele alınarak incelenmeli vatandaşlık bilgisi ve bireysel gelişim olarak kullanılmalıdır. Yüzyıllar boyunca hükümdarların halktan itina ile sakladıkları bu eser, farklı dillerdeki tercümelemleri vasıtasıyla çeşitli milletlere ve dinlere mensup halk kitleleri arasında da yayılıp zamanla hükümdarlar ile geniş halk kitlelerinin de ahlâkî eğitiminde rol oynamıştır. Anadolu sahasına gelince de eserin söz konusu durumunda bir değişiklik görülmez. 14. yüzyıla baktığımızda eserin, Türk halk kültürünün ana kaynaklarından birini oluşturduğunu biliyoruz (Kocatürk, 1964)

3. KÜLTÜR MEDENİYET

Siyasetname olarak kabul edilen Kelile ve Dimne Maslow'un hiyerarşisindeki medeniyet basamağını oluşturacak felsefi amacın, duygu ve düşüncelerini oluşturur. Medeniyet kavramına gelindiğinde medeniyet ile kültür arasında bir kavram karmaşası olduğu görülür.

Kültür karakter bakımında hususi, medeniyet bakımından umumdur diyen Kafesoğlu'na göre medeniyet, kültür'den farklı bir anlam taşımaktadır: "Medeniyet milletlerarası ortak değerler seviyesine yükselen anlayış, davranış ve yaşama vasıtaları bütünüdür." (Koç, 2011).

Ziya Gökalp, kültürle medeniyetin ayrı ayrı kavramlar olduğunu kabul eder ve kültüre hars der. Ona göre hars, milli olduğu halde medeniyet beynelmileldir. Başlangıçta her kavmin harsı vardır. Hars yükseldikçe medeniyet doğmaya başlar. Kültür ulusal, medeniyet milletlerarasıdır. (Arslanoğlu,2000)

İbn Haldun'a göre tarihin, sosyolojinin ve antropolojinin konusu ümrandır. İslam, medeniyet ve kültürü tek kelime ile ifade etmiştir: Ümran (Aktaran: Arslanoğlu,2000). Şu halde İslam düşüncesinde kültür ve medeniyet ayrımı yoktur. Bunun böyle olması doğaldır, çünkü evrensel bir din olan İslamiyet, kültür ve medeniyeti evrenselliğe göre tanımlayacaktır. Zaten evrenselliğe dayanan bütün dinler ve ideolojiler evrensel kavramlar kullanacaklardır.(Arslanoğlu,2000)

Türk müziği ilham ile oluşmuş, taklitle dıştan alınmamıştır. Osmanlı müziği ise, taklit yolu ile dışarıdan alınmış ve ancak yöntemle sürdürülmüştür. Bunlardan birincisi (Türk müziği) milli kültürümüzün, ikincisi ise (Osmanlı musikisi) medeniyetimizin müziğidir. Medeniyet yöntemle yapılan ve taklit yoluyla bir millettten diğerine geçen kavramların ve tekniklerin bütünüdür. Milli kültür ise, hem yöntemle yapılamayan, hem de taklit yoluyla başka milletlerden alınamayan duygulardır. Bu sebeple, Osmanlı müziği kurallardan meydana gelen bir teknik biçiminde olduğu halde; Türk müziği, kuralsız, yöntemsiz, tekniksiz melodilerden, Türk'ün bağrından kopan, içli ezgilerden oluşur.(Gökalp, 2013)

Görüldüğü gibi hepside alan uzamanı olan bilim adamları kültür ve medeniyetin bir alt basamağı olarak kabul etmiştir. Gökalp, kültür toplumsal, medeniyeti evrensel kabul eder. Kültürün yükselmesini medeniyetin yükselmesiyle ilişkilendirir. Meriç ve Güngör, medeniyet ve kültürü bir yandan ayrı ayrı ele alırken bir yandan da iki kavramın iç içe olmasını, İbni Haldun gibi islam dinine bağlarlar. İslam dininin sadece akaitten ibaret olmadığını evrene mutluluk verecek bir yaşam felsefesi olduğunu "ÜMRAN" kavramıyla açıklar.

Ümran, hem evreni hem bireyi mutlu eder. Bireye verilen ahlak anlayışı, bireyin kimliğini oluşturarak toplumdaki ahlakı ve evrendeki ahlakı sağlar. Kelile ve Dimne’de Debleşim’in ülkesine mutluluk getirmesi için Beydaba tarafından verilen örnekler, bireyin doğru bir kimlik edinmesi üzerinedir.

“Deşelim’in zamanında Brahmanlardan bir bilge vardı. Akıllı, ahlaklı biriydi. Bilgisiyle ünlenmişti, her konuda ona başvurulurdu. Adı Beydaba idi. Beydaba, hükümdarın halini düşündü, halkına çektiği cefayı düşündü; onu bu azgınlığından çevirmek, adalete yöneltmek için kafa yordu.” ...

“Gördüm ki insan, dört özelliğiyle hayvanlardan ayrılmış... Bu dört şey, dünyada ne varsa hepsini içine alır. Hikmet, iffet, akıl ve adaletten bahsediyorum. Bilgi, edep ve kabileyet, hikmete girer. Benliğe hakim olma, sabır ve vakar akla girer. Haya, geniş gönüllülük ve şahsiyetlilik iffete girer. Doğruluk, iyilik, nefis murakabesi ve güzel ahlak ise adalete girer. İşte bütün üstün nitelikler, bunlardan ibarettir. Kötülükler bunların zıddıdır. Bu vasıflar tam olarak bir insanda toplanınca o artık nimet bakımından bir eksiklik yaşasa bile dünyada hüsrana ahirette bedbahtlığa atmaz kendini. Talih ona gülmüyor diye üzülmez, saltanat ve devletiyle ilgili kaderin cilveleri karşısında mahzun olmaz. İstemediği bir şeyle karşılaşınca şaşırıp korkmaz. Hikmet, dağıtmakla bitmeyen bir, hazinedir; yoksulluğun uğramadığı bir ambardır; eskimeyen giysi, bitmeyen bir lezzettir.” ...

Kimlik ve kişilik çok yakın iki kavram olarak zaman zaman birbiriyle karışır. Kimlik bireyin öğretiler yoluyla elde ettiği ve doğuştan getirdiği özellikleridir. Kendinden başkalarıyla ayırt edilmesini sağlar. Statü ve ekonomik durumu, becerileri, din, dil, ırk gibi özellikleri kimlikle ilgilidir. Türk asıllı Bulgar halterci, zengin iş adamı, başbakan gibi. Kişilik ise; gen yoluyla geçen özellikler(mizaç) aile ve toplumdan aldığı ahlak anlayışı ve eğitimle edindiği felsefi ilkeler, duygu ve düşüncelerini etkileyen davranışlar karakteri oluşturur. Kişilik mizaç ve karakterin birlikte vücut bulmasıdır denilebilir. Bu konulardaki ilk sorgulamaları Sokrates yapar.

Kişiliği oluşturacak kültürü ise eğitim verir. Geçmişten bugüne yaşanmışlar, örnek vakalar bir tecrübe birikimidir. Yaşamın bir laboratuvar, insanları da denek olarak ele alan sosyal hayat bu tecrübelerle doludur, edebiyatın temel malzemesi de bu tecrübelerdir.

Fromm’a göre ise kimlik sosyal boyutu da içine alarak “diğer kişi ya da gruplarla özdeşleşme yolu ile elde edilen birey olma duygusu” olarak tanımlanmıştır (İnaç’tan aktaran Bilgin ve Oksal, 2018).

Kültürel kimlik dinamik bir süreçtir, insanlar hem kimliklerini korur hem de toplumun koşullarındaki değişikliğe uyarlar (Bilgin ve Oksal, 2018). Aynı çalışmada; ulusal kimliğin içinde varolan her türlü etnik ve azınlık gruplarının etkileşimi ile ulusal kültürü oluşturulduğu açıklanır.

4. DİL VE KİMLİK

Toplumsal ve kültürel bir olgu olan dilin dolayımından geçerek biçimlenen benlik, bir birey ve bir kişi olma durumunu kendinde barındırmaktadır (Coşkun, 2014).

Kimlik, sosyalleşme bağlamında kişilik gelişimi ve toplum olgusu ile karşılaştırılınca da kültürle ilişkilidir. Kültürün özelliklerini bünyesinde barındırır. Kültürün değişim ve gelişim ilkesi kimlikte de vardır. (Tamer, 2014).

Kimlik, bireylerin ve ulusların kendilerini tanımlarken öne çıkardıkları, atıfta buldukları değerler dizgesini imler. Kimliğin oluşumu bireysel olduğu kadar toplumsal ya da ulusal “değer” oluşturamaya bağlı olarak şekillenir.(Durmuş, 2017)

Allport’un ifadesi ile söylersek “kendiliğe ilişkin bilincin kazanılması sürecinde, dilin kazanılmasının önemi çok büyüktür ve hiç şüphesiz insanın yaşamındaki en önemli gelişimdir.

Dil olmadan varlığın varlığını onayamayız. Dil varlığın onaylanma, var kılınma alanıdır (Durmuş, 2017)

İsmail Gaspıralı'nın bütün hayatı boyunca yılmadan savaştığı ana gayesi, bazı ilim adamları tarafından bir ütopya olarak da değerlendirilen ve "Dilde, Fikirde, İşde Birlik" cümlesinde ifadesini bulan, dünya üzerindeki bütün Türklerin tek vücut hâline gelmesidir. (Toker, 2004)

Dilin kültürü ve kimliği oluşturması edebi eserlere yansımıştır.

On dokuzuncu yüzyılın ilk on yılında, Grimm kardeşler, topladıkları masalların diğer ülkelerdekilerle yakın benzerliklere sahip olduğunu keşfettiler. Tarihsel olarak ilişkili dillerin aynı kökenli sözlüksel parçalar ve paralel söz dizimsel yapılarla aynı kökenli olarak gösterilmesi gibi, halk masalları ve diğer folklor türleri de, kalıtsal/tarihsel ortak özelliklerini ispat etmek için aynı kökenli gösterilmiş olabilirdi (Kasımoğlu ve Çalış, 2017)

Eğitimin ilk amacı bireye kimlik ve kişilik kazandırmaktır. Bu amacı taşıyan çok önemli faktörlerden biri de edep kökünden gelen edebiyattır. Tarihi süreçte padişah, hakan, kaan, kral gibi ülkeyi yönetenlerin vezir gibi yardımcıları, ülkelerindeki bilge kişiler bu amaçta görev almışlardır. Aile ve toplumda kimlik ve kişiliğin ideal olmasından sorumludur. Kanunların çıkış noktasında budur. Kelile ve Dimne'de yönetici Debşelim'in aşağılayıcı ve acımasız kimlik ve kişiliğini eğitime vazifesi bilge Beydaba'ya düşmüştür.

...Bilge insanlardan iştirdim hep, ' ' Bilge insanlardan iştirdim hep, krallar tıpkı şarap içmiş gibi başları döner saltanattan... Onlar ancak bilginlerin öğütleri, bilgelerin eğitimi ile bu uykudan ayılırlar. Kralların vazifesi bilginlerin öğütleri tutmak; bilginlerin vazifesi de kralları yetiştirmek, bilgileriyle onları ıslah etmek, adaleti terkettikleri zaman onlara kılavuzluk edecek ilkeleri bir bir ortaya koymaktır. Ben de bilginlerin sarhoşluktan uyarmak için krallara yaptıkları uyarıyı, bilgelerin de boynuna borç bildim. Tıpkı doktor gibi! Doktorlar bedeni ya sağlam tutmak ya da hastalıktan kurtarmak durumundadırlar, bu işte ustalaşmışlardır. Bu yüzden ben veya o ölüyor de geriye kalanlar "Azgın kral Debşelim zamanında bilge Beydebâ yaşıyordu ama onu yanlış yoldan çevirmedi" desin istemem! Kaldı ki biri çıkıp "Hayatına malolacağından korktuğu için bir çift laf edemedi" dese ona "Öyleyse kraldan ve kralın çevresinden uzak durmalıydı" diyeceklerdir. Vatandan ayrılmak gerçekten de zordur. Ben hayatımı tehlikeye atmaya ve beni, ardımdan gelecek bilgiler huzurunda mazur gösterecek bir şey yapmaya karar verdim. Bu yüzden hayatımı ortaya koydum: ya hesabım tutmadığı için mahvolacaktım yahut zafer kazanacaktım. Sonuç sizin gördüğünüz gibi oldu. Bazı özdeyişlerde geçer: Üç şeyden birini göze almadıkça dileğine ulaşamaz insan; ya canından ya malından veya ilke ve inancından ödün vermedikçe bir yere gelemezsin! Tehlikeyi göze alamayan kişi amacına erişemez..." (Beydeba, Çev.Kalyon; 2016)

5. YÖNTEM

Milli Eğitim Bakanlığı'nın okunması gereken 100 Temel Eseri olarak kabul edilen Abuzer Kalyon'un çevirisi, Beydaba'nın Kelile ve Dimne adlı fabl gömüleme yöntemiyle incelenmiştir. Nitel bir çalışmadır.

6. EDEBİ METİN VE EĞİTİM

Rol model ve vaka açısından kullanılabilir her biri ayrı ayrı hayat tecrübesi taşıyan edebi türlerden fabl öğreticiliği açısından eğitimin önemli bir aracıdır.

Metinler değer öğretimi açısından güzel birer araçtır. Metinlerde alınan konular sayesinde öğrencilerin millî ve evrensel değerlere ulaşması sağlanabilir (Aktaş ve Çelikpazu, 2011).

Duran ve Ercan, metinlerin analiz yoluyla değere ulaşarak fabl türünün duygu düşünce ve hayallere hitap etmesi açısından eğitimdeki önemini anlatır. (Duran ve Ercan, 2018)

Okay, Ahmet Mithat için çocuk mevzuuna temas eden ilk muharrir olduğunu dile getirir ve Mevlana'nın Mesnevi'sinin, Şeyhi'nin Harname'sinin ve Şinasi'nin Tercüme-i Manzumesi'nin çocukların eğitimine katkısı olacağını söyler. (Okay' dan aktaran Ungan;2016)

Ungan, fablların özelliklerini ve önemini uzun uzun anlattıktan sonra fablların özveri, yardımseverlik, iyi insan olma, başkalarına saygı sevgi besleme, sadakat, iyilik, tatlı dil, güler yüz vs. kazanımları elde etmelerine yardımcı olur.(Ungan, 2006)

Bireyler, her yaş düzeyinde birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Kişi doğumuyla birlikte bilişsel, ahlakî, duyuşsal ve toplumsal yönlerden gelişim sürecine girer. Çocuk edebiyatı kişinin bu gelişimlerini sağlamada birebir yardımcı olabilir. Bilişsel gelişim ve ahlak gelişimiyle ilgili diğer bir alan da kişilik gelişimidir. (Arpacı,2006)

Doğum ve ölüm yalın olarak bireyin yaşadığı eylemler gibi olsa da birey hiçbir zaman yalın bir hayat süremez. Doğum esnasında aile, doğum görevlileri (ebe,hemşire,doktor), din görevlileri (İslamda kulağına ezan okuyarak isim veren din adamı, Hristiyanlıkta vaftiz eden papaz veya rahip gibi), ölüm sonrasında ailesi, sevdikleri, yakınları ve din görevlileri bulunur. Doğumdan ölüme sosyal bir varlık olan insan içinde sosyal düzen gerekir. Bu sosyal düzen için saygı,sevgi,hoşgörü,sadakat,vefa gibi erdemli davranışların yanı sıra hukuk ve adalet gibi toplumda düzen sağlayıcı unsurlar bulunmalıdır.

İnsanlık tarihinin başından beri toplumlarda bireyle ilişkisini düzenleyecek yöneticilere ihtiyaç duyulmuştur. Yöneticilerin işi yukarıda belirtilen unsurların sağlıklı yürütülmesini yapmaktır. Bu yönetim şekli zamanla devlet kavramını ortaya çıkarmıştır.

Devlet kelimesi önceleri “zafer, güç veya hâkimiyetin dönüşümlü olarak el değiştirmesi” anlamında kullanılmaya başlanmış, daha sonra bu kelime hâkimiyete dayalı süreklilik arz eden siyasî otorite ve yapı anlamını kazanmış ve nihayet çağdaş kullanımdaki içeriğine kavuşmuştur. (Menekşe, 2005)

Devletin sağlıklı bir düzen kurabilmesi için ilk görevi adaleti sağlamaktır. Kayaoğlu, “Adalet insan hayatının çeşitli görünümünde bulunur.” der. Bu görünümeler siyasî, iktisadî, ekonomik, sosyal gibi her alanda mevcuttur.

Toplum içinde sosyalleşmesi söz konusu olan bireyin ilk karşılaştığı sorumluluk kendisini ve diğer bireyleri vatandaşlık haklarını bilmesidir. Çok sağlıklı beslenen bir birey hiç hastaneye gitmeden hayatını sürdürebilir. Suç işlemeyen birey hiç mahkemeye gitmeden yaşayabilir. Vatandaşlık bilinç ve sorumluluğunu bilmeden yaşaması mümkün değildir. Kelile ve Dimne bireyin vatandaşlık bilincini sağlayabilecek bir eserdir.

Sade bir vatandaş olmanın ötesinde sorumluluk alan bir yetkili ve lider olarakta eğitici olan Kelile ve Dimne bu açıdan da önemlidir.

Devlet kavramının yanı sıra yönetici, lider gibi şahsiyetlerinde özelliklerine eğitimde kullanmak gerekir. Lider tanımını bir standarta bağlamak doğru değildir. Bu alanda çalışan uzmanlar lider ve yönetici özelliğini doğuştan geldiğini, zekaya bağlı olduğunu, eğitim yoluyla bu özelliklerin güçlendirilebildiği iddia etmişlerdir.

Günlük yaşantımızda çok sık kullanılan liderlik sözcüğünün herkes tarafından kabul gören kesin bir tanımı henüz yapılamamıştır. Bu nedenle literatürde liderlik kavramını açıklayan yüzlerce tanım bulunmaktadır. (Baloğlu ve Karadağ; 2009)

Edebi metinlerde karakter, şahsiyet ve tip örnekleri çocuğun bilinçlenmesi açısından kendince nasihat ve tecrübe olarak eğitime katkıda bulunur. Kelile ve Dimne de konu tamamen liderin daha açıkçası devlet adamının halkı ile ilişkileri çeşitli olaylar üzerinden anlatılmıştır. Liderin kime güvenip güvenmeyeceği, dostluk ve düşmanlık ilişkileri, halka eşit yaklaşımı, mağdurların hakkını korumayı, hangi durumlarda akılcı hangi durumlarda duygusal olması gerektiği gibi vazifeleri çeşitli sosyal ortamlarda ele alır.

Ağaç yaşken eğilir atasözü ilke edinildiğinde çocuğa daha küçük yaşta kimlik verecek kişilik geliştirecek edebi metinlerin özellikle seçilmesi gerekir. Gelecek yaşamlarında özne olarak sorumlu tutulmayacakları ve eleştirilebilecekleri her türlü hayati hatayı engelleyecek hayat tecrübesine sahip fabllarla çocuk eğitmek öğreticiye kolaylık sağlayacaktır. Yukarda da bu konuya değinmiş uzmanların görüşü fablların eğlendirirken düşündürürken, düşündürürken öğreten bir özelliğe sahip olduğudur.

7. FABL

Fabl; hayvanlara, bitkilere veya başka varlıklara kişilik verilmesi ve onların konuşurularıyla meydana getirilen bir çeşit masaldır. (İpek, 2010)

Fabllarda sembol ve kahramanların işaret ettiği insan ve yaşamdır. Fabllar, didaktik türlerin başında gelir.

Olayların hayvan ve diğer varlıklar çevresinde anlatılması genellikle bir eleştirinin alınganlık yaratmadan sunulması kolaylığına da dayanmaktadır. (Aytaş ve Yalçın, 2014).

Dervişcemaloğlu, fablları tanımlarken evrensel doğruları ele alması dikkat çekici şekilde eğlenceli bir biçimde anlatılması açısından önemini vurgular. (Dervişcemaloğlu, 2014).

8. KELİLE VE DİMNE

Kelile ve Dimne'nin asıl yazarı olan Beydeba hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak Debşelim zamanında fazileti ve dirayetle bilinen çeşitli işlerde sözüne itimat edilen, Brehmenlerden "Beydeba" adında bir filozofun yaşadığı rivayet edilmektedir (Azak, 1991).

Kelile ve Dimne'nin iki önemli kahramanı esere adını vermiştir. Her ikiside çakal olan bu iki hayvan zıt karakterleri temsil eder. İyi ve kötünün üzerinden yazılan bu eserde düalizimin bir örneği söz konusudur. Kelile iyi insanı, Dimne ise kötü insanı temsil eder.

• Kelile Ve Dimne

Mukaddime:

Mukaddimedede eserin yazılış sebebi ve uzunca bir hikayesi anlatılır. Hint halkının iyi yönetilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiği ülkenin bilge kişisinden istenir.

a. Aslan ile Dimne:

"-Ey filozof ,birbirini sevip dururken aralarına giren yalancı ve düzenbaz biri yüzünden dostlukları düşmanlık ve nefrete dönüşmüş iki kişinin öyküsünü bana bir örnekle anlatır mısın?

Ormanlar kralı aslanın da zaafı vardır. Her liderin zaafı olabilir. Bilinmeyen her zaman ürkütür, bilmek bütün korkuları yener. Yöneticilerin yardımcısı çok önemlidir. Bu yüzden yöneticiler yardımcılarını iyi tanımalıdır. Yöneticinin ilk vazifesi olan adaleti sağlamak duygusal ve sezgisel olamaz. Beşer şaşar inancıyla iyi dediğimiz insan her zaman iyi, kötü dediğimiz insan her zaman kötü olmayabilir. Canlılar hayatlarını devam ettirebilmek için hep bir mücadele içindedir. Bu mücadelede en önemli faktör güçtür. Güç faktörünü elde tutabilmek için yalancılık, sahtekarlık, vefasızlık ve nankörlük gibi davranışları gösterebilirler. Fakat bu yönde elde edilen kazançlar sonunda daha vahim bir şekilde kayba gider. Sır tutmak zordur. Zaafı insanı gaflete düşürür, doğruyu görmeyi engeller. Lideri ve çevresindekileri kandırabilenler eninde sonunda ilahi adaletle cezalarını bulurlar. İlahi adaletin tecellisi hiç umulmadık şekilde gerçekleşir.

Anahtar sözcük: güç ve ahlaktır.

b. Dimne'nin Durumu Hakkında İnceleme

Kral Debşelim Filozof Beydaba'ya dedi ki: -Bir Jurnalcinin iki dost arasını nasıl bozduğunu bana anlattın. Şimdi söyle bakalım Şetrebe'nin ölümünden sonra Dimne'nin akibeti ne oldu?

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar atasözünden hareketle, kötülük yapan er ya da geç yaptığı kötülüğün cezasını çeker. Yönetici iyiyi ve kötüyü kendi ayırt etmek zorundadır.

Anahtar sözcük: akıl, kötülük ve ceza.

c. Tasmalı Güvercin:

“Kral Debşelim filozof Beydeba'ya dedi ki: -Birbirine samimi bağlarla bağlı bulunan dostların bağlılıklarının nasıl başladığını ve birbirlerinden nasıl yararlandıklarını bana anlat. Aldı sözü Beydaba: -Akli başında hiçbir adam, hiçbir şeyi dostlara denk tutmaz. Çünkü dostlar, zor zamanda yardımcı olan ve bir musibet dokunduğunda teselli edendir. Bunun örneklerinden biri de tasmalı (boynu nişanlı) güvercin, fare, ceylan ile karga örneğidir.”

Gerçek dostluklar birbirlerini iyi tanıyan ve birbirleri hakkında ne düşündüklerini bildikleri zaman kurulur. Ahlaki ortak paydada kurulan dostluklardan hiçbir zaman zarar gelmez. Farklı özellikteki kişilerin dostlukları yaşam savaşında daha çok işe yarar.

Anahtar sözcük: Güce karşı işbirliği, akıl ve liyakat

d. Kargalar ve Baykuşlar

“Filozof Beydaba'ya dedi ki: -Bana yılışıklık ve yaltaklık yapsa da kendisine inanılmaması gereken düşmanın düşmanın meselesini anlat.”

Her varlık içinde bulunduğu toplumda daha güçlü bir yer edinmek ister. Bunun içinde sürekli savunma ve saldırma halindedir. Bu saldırı ve savunmayı akıl yoluyla yapmaz ise kaybeder.

Anahtar sözcük: güç ve akıldır.

e. Maymun ile Kaplumbağa

“Şimdi sen bana dileği peşinde koşan, sonra onu elde edince de kaybeden kimsenin meselini anlat! Filozof der ki: Bir işin, bir dileğin peşinde koşmak onu elde ettikten sonra korumaktan daha kolaydır. Kim bir dileğine nail olur da sonra güzel muhafaza etmezse kaplumbağanın başına gelen musibetle karşılaşır.”

Dostluklar kolay kurulmaz ve herkes ile dost olunmaz. İnsanlar ikilem içinde kalabilir, çeşitli problemle karşılaşabilir. Bu sorunlardan kurtulmanın tek yolu işin aslını öğrenmek ve akli kullanmaktır.

Anahtar sözcük :dostluk ve akıldır.

f. Abid ile Gelincik:

“Hükümdar Depşelim, filozof Beydaba'ya şöyle dedi: -Şimdi bana düşünmeksizin, işin sonuna bakmadan işinde aceleci adamın misalini anlat. Filozof şöyle dedi: -Kim işinde sağlamcı olmazsa o daima pişman olur ve onun durumu sevdiği halde gelinciki öldüren zahid'in durumuna döner.”

İleri görüşlü olmak kadar gerçeği görerek davranmakta önemlidir. Önyargılı olmak facialara sebep olabilir.

Anahtar sözcük: Gerçekçi olmak, Önyargılı olmamak

g. Tare Faresi ile Kedi:

‘‘Hükümdar Debşelim, filozof Beydebâ'ya dedi ki: — Şimdi anlat bana, bir sürü düşman tarafından kuşatılarak mutlak bir helakle karşı karşıya olduğunu anlayınca bir kısım düşmanını kendine dost edip çıkış yolu arayan adamın hikâyesini... Bu adam kaygı ve üzüntülerden kurtulmuş, canını kurtarmış ve evvelce anlaştığı bazı düşmanlara vefakâr davranmıştır...’’

Gerçek dostluğun yanı sıra menfaat birliği içinde dost görünmek zorunda kalanlar tedbirli olmak zorundadır. Öyle zamanlar ve öyle tehlikeler vardır ki insanı düşmanla dost olmak zorunda bırakır. Gelecekteki tehlikeyi görmek daha önceki duygularını yeniden gözden geçirmek insanı tedbirli yapar.

Anahtar sözcük: Dostluk, tedbir, ileri görüşlülük ve akıl.

h. Hükümdar ile Kuş:

‘‘Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba'dan birbirlerinden sakınmaları gereken kindarların hikayesini anlatmasını istedi. ’’

İnsanların başlarına gelen felaketlerin vesileleri(sebepleri) görünür ve somut olsa da asıl sebep her şeye kadir olan Allah'tandır. Akıllı ve bilge insan bu dünyanın bir sınav dünyası olduğunu bilir ve Allah rızası için doğru yaşar. Bu ülkeden çıkan gaflet içinde insanlıktan çıkacak kin ve nefretle yaşamaya devam edecektir. Fakat insanoğlunun bu gerçeği kabullenmesi zordur.

Anahtar sözcükler inanç, affetme ve ahlak

i. Aslan ile Çakal:

‘‘Hükümdar Depşelim, filozof Beydaba 'ya şöyle dedi: -Bana şimdi,suçsuz olarak ceza gören veya günahsız cefa (gözden düşme) bulan kimseye yeniden yönelen (gönlünü almak isteyen) hükümdarın misalini anlat.

Meyve veren ağaç taşlanır misali ahlaksızların içinde dürüst kalan kimse her zaman göze batar. Liderin yanındaki en güvenilir kişi, her zaman kıskanılır. Ahlaklı insanlar her zaman sorumluluk sahibidir.

Anahtar sözcükler ahlak, akıl ve sorumluluktur.

j. İlaz, Bilaz ve İraht:

Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba 'ya şöyle dedi: -Bana bir hükümdarın bağlı kalıp, onlar sayesinde mülk ve saltanatını koruması gereken şeyler hakkında bir hikaye anlat ki, soğukkanlılık, mertlik veya cesaret, yahut da cömertlikten hangisi ise bu,işinin başı ve temeli olsun!

Liderlerin, yöneticilerin başarıları yanlarında çalışan ekibe bağlıdır. Liderin yardımcısı liderini çok iyi tanımalı, ileri görüşlü olmalı, ahlaklı olmalı ve inisiyatif kullanabilmelidir.

Anahtar sözcük: İleri görüşlülük, akıl ve ahlak

k. Dişi Aslan, Avcı ve Çakal:

‘‘Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba'ya dedi ki: -Şimdi bana başına gelen zarardan dolayı gücü yettiği halde başkasına zarar vermeyi terk eden ve uğradığı felakette, başkasına zulüm ve düşmanlık yapmaktan onu alıkoyan kimse hakkında bir misal anlat. ’’

Önce iğneyi kendine batır sonra çuvalı başkasına batır misali kendinize yapılmasını istemediğimiz şeyleri başkalarına yapmamalıyız. Adaleti isteyen kişinin kendisinde adil olmalıdır.

Anahtar sözcük: Adalet ve ahlak

l. Zahit ile Misafir:

‘‘Hükümdar Debşelim Filozof Beydeba’ya şöyle dedi: -Bana, kendisine yakışan ve yaraşan iş ve davranışı bırakıp da başkasının peşine düşen, bunu da anlamayıp şaşkınlık ve kararsızlık içinde kalan kimsenin misalini anlat.’’

Dinyata giderken elimizdeki pirinçten olmak misali sahip olduklarımızın kıymetini bilmeden özentile elde ettiğimiz kimseye doğru bir yaşam vermez.

Anahtar sözcük: Özenti, kıymet bilmek, akıl

m. Seyyah İle Kuyumcu:

‘‘İyiliğe layık olmayan birine iyilik edip teşekkür uman kişinin hikayesini bana anlat. Filozof şu cevabı verdi:

Yaratışlarındaki özellik dışında karakter taşıyan varlıklar, iyiyi kötüyü, doğruyu yanlış, güzeli çirkini ve değerleri ayırt edebilir. Karakterizler nankörlük, menfaat, gaddarlık gibi kötü duygularla acımasızca iftira atabilirler.

Anahtar sözcük ahlak, vicdan ve menfaat

n. Şehzade ve Arkadaşları:

Hükümdar Debşelim, filozof Beydaba’ya şöyle dedi:

‘‘Kişi iyi ve faydalı olan şeyi ancak akıllı, uzak görüşü ve işlerde tedbirli davranması sayesinde elde ediyorsa, yüce makamlar ve menfaatler elde eden cahil ile bela ve zarara uğrayan akıllı ve bilgili kişilerin hali nedir?’’

Çalışmak, güzellik ve aklını kullanmak üzerine alalen kurgulanmış bir fabl elde edilmesi bu zor unsurlardan daha önemlisinin savaştan kaçmak, barışı tercih etmek olduğunu anlatır. Akılsız, sorumsuz tembel ve bencil kişilerle liyakatli liderin bile başı dertten kurtulmaz vasıflı ve nitelikli kişiler yöneticinin başarısını sağlar.

Anahtar sözcük: sevgi, barış, dostluk, liyakat ve mutluluktur.

o. Güvercin, Tilki ve Balıkçıl:

‘‘Hükümdar Debşelim, Filozof Beydaba’ya şöyle dedi: -Kendisinden başka herkese akıl veren kimse hakkında bana bir mesel anlat.’’

İnsan içinde bulunduğu tehlikeyi göremeyebilir. Buna gaflet denir. İnsanın vazifesi gafletten kurtulmak için her daim agah olmaktır.

Anahtar sözcükler: Gaflet, agah olmak, akıl

8. SONUÇ

Tespit ettiğimiz kitaptaki fablları derin anlamda incelediğimizde(gömüleme yöntemi) karşımıza ahlak, akıl ve güç sözcükleri anahtar olarak çıkmıştır.

Tasavvufi olarak bu dünyanın bir sınav dünyası olması sosyolojik ve felsefi olarak ortaya yol metaforunu çıkarır. İnsanın, geçiş dönemi olarak ifade edilen ömründe, doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden, iyiyi kötüden ayırarak sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmesi asıl vazifesidir. Mitin edebiyat teorisi bakımından önemli olan tarafları bir imaj veya tablo olması, sosyal olması, tabiatüstü (gerçek dışı veya akıl dışı) olması, tahkiyemi bir şey veya hikâye olması, arketip karakteri taşıması veya evrensel olması, zamana bağlı olmayan ideallerimizin zaman içerisinde geçen olaylar gibi sembolik bir şekilde temsili, bir program veya öbür dünyadaki hayatla ilgili olması, mistik olması.” (Huyugüzel, 2001)

Fabllar milli kimlikten daha önce evrensel kimliğin oluşmasını sağlar. Schwartz 'ın değerler ölçeği evrensel kimlik için dikkate alındığında Kelile ve Dimne'nin bu ölçeğe de uygun olduğu görülmektedir. Güvenlik, evrensellik, başarı, geleneksellik, yardımseverlik, öz yönelim, uyarılma, uyma, hazcılık başlıklarına rastlanır.

Kimlik çağıyla birlikte disipline dayalı sosyalleşmenin yerini, kendini gerçekleştirme talepleri almıştır. Kimlik devrimi, hayatın anlamını kişisel olarak inşa etme sürecinde öznelliğin ön plana geçmesiyle nitelenen yeni bir oluşumdur. Benzer bir iddiayı da Friedman ileri sürer. Kimlik tercihi ona göre son derece bireyseldir. Kimlik hem kendi kendini tanımlama hem de dışsal tanımlanma sorunudur. Aslında her ikisi de birbiri ile etkileşim halindedir. (Aka, 2010).

Fabllarda insanoğlunun yüzyıllar boyunca yaşamla ilgili edindiği tecrübelerini insan karakterini karşılayacak hayvan tipleri üzerinden evrensel bir üslup ve sanatla aktarması edebiyattaki mit kadar önemlidir.

Kelile ve Dimne'de şiddet olması yadırganacak bir şey değildir. Hayatta da var olabilecek şiddetin akıl yoluyla engellenmesi şiddet uygulayanın terbiye edilmesi ehlileştirilmesi doğru bir sonuca ulaşması açısından kullanılan bir öge olarak görülmektedir.

Çalikuşunun yuvasını ezip yavrularını öldüren filin, öç alma duygusuyla önce gözleri kör edilmiş, sonra da öldürülmesi planlanmıştır. Kurnazca iletilen planın sonucunda, fil uçurumdan düşerek ölmüştür. Fablın sonunda yer alan iletide, şiddet kullanarak amaca ulaşma ile akıllı olma arasında bağ kurularak şiddet doğallatılmış; aklın kullanılmasıyla şiddet uygulama, öldürme eylemleri arasında ilişki kurulmuştur.(Sever, 2002).

Fablın sonunda insan-ı kemale ulaşmak söz konusudur. En önemli unsur devlet yöneticinin bu kemale ermesidir. Kelile ve Dimne'de iyi bir yöneticinin halkıda iyi yöneteceği gösterilmiştir.

Eğitimde fabllar teorik ve uygulamalı(drama ve canlandırma) olarak kullanıldığında çocuğun iletileri içselleştirilmesi ve hayatında kullanması onu gelecekte daha doğru ve mutlu bir yaşama götürür.

KAYNAKÇA

Adalıoğlu, H. H. (2013). Bir Siyasetnâme Olarak" Kutadgu Bilig". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(34), 237-253.

Aka, A. (2010). Kimliğin Oluşması Ve Kimliğe Teorik Yaklaşımlar. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 17-24.

Akdemir, A. M. (2004). Küreselleşme ve kültürel kimlik sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1)

Aktaş, E. ve Çelikpazu, E. E. (2011). MEB 6, 7 ve 8 Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 413-427.

Arpacı, Ö. (2006). Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi (Sevim Ak Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslanoğlu, İ. (2000). Kültür ve medeniyet kavramları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (15).

Aslanargun, E , Süngü, H . (2006). Yabancı Dil Öğretimi Ve Etik. *Milli Eğitim Dergisi*,34 (170), 1-1-15.

Aytaş, G. Ve Yalçın, A. (2014). *Çocuk Edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları

Azak H. (1991). *İbnu'l-Mukaffa'nın Kelile ve Dimne'si ile La Fontaine'nin Fabllarının Karşılaştırılması*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

- Bakan, S. (2006). *Kelile Ve Dimne'de Yer Alan Masalların Dinî Ve Ahlâkî Eğitime Katkıları*, Yüksek Lisans Tezi.
- Baloğlu, B., Baloğlu F. Ve Erkal, E.M. (1997). *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü*, İstanbul: Der Yayınevi.
- Baloğlu, N. ve Karadağ, E. (2009). Ruhsal liderlik üzerine teorik bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15(2), 165-190.
- Beydaba(2016). *Kelile ve Dimne* (Çev. Kalyon, A.) Ravza Yayınları.
- Coşkun, S. (2014). Dil-Düşünce ve Dünya İlişkisi Bakımından Öznellik, Bireysellik ve Kimlik. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (23), 87-102.
- Çalış, F. Ve Kasımoğlu S. (2007). Antropolog Ve Folklorda Karşılaştırmalı Metot. *Millî Folklor*, 19 (73).
- Çelik, A. (2008). Sungurbey Camii (Niğde) Doğu Ve Kuzey Taç Kapılarındaki Figürlerin İkonografik Değerlendirmesi. *Sanat Dergisi*, (13), 1-16.
- Dalkesen, N. (2015). Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Kültüründe Geyik Kültü. *Millî Folklor*, 27(106).
- Dervişcemaloğlu, B. (2014). Ortaokul Düzeyinde Bir Fabl İnceleme Örneği. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(9), 475-488.
- Duran, E., Ve Ercan, E. (2018). Fablların Değer Eğitimindeki Önemi, Gelecek Vizyonlar Dergisi, 2(1)
- Durmuş, M. (2017). Kimlik, Dil ve Öteki İlişkisi Açısından Türkçenin Konumlandırılması, *Türk Dili*, 67(782).
- Erenoğlu, D. (2008). Mehmet Kaplan'ın dil üzerine görüşleri. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, 65-80.
- Erişti, S. D., Uluuysal, B., & Dindar, M. (2013). Görsel algı kuramlarına dayalı etkileşimli bir öğretim ortamı tasarımı ve ortama ilişkin öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Science International*, 3(1).
- Filizok, R. (2006). Gösterge (işaret/Signe) ve Anlam. *Ege-edebiyat. org*.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Gökalp, Z. (2013). *Hars ve Medeniyet*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Göktürk I. (2016). *Kültür Sosyolojisi*. İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Huyugüzel, Ö.(2001), *Rene Wellek-Austin Warren; Edebiyat Teorisi*, İzmir:Akademi Kitabevi.
- İpek, E. (2010). *La Fontaine'den Seçmeler*. (Editör: Mehmet Dikmen). İstanbul: Karanfil Yayınları. Çevik Matbaacılık.
- Kaplan, M. (1993). Dil ve Kültür. *Türk Dili*, 500, 108-110
- Kocadaş, B. (2006). Kültür ve medya. *Journal of Human Sciences*, 1(1).
- Kocatürk, V. M. (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- Koç, N. (2011). Kültür ve Medeniyet Kavramları Etrafındaki Tartışmalar ve Atatürk'ün Dü düşünceleri. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 103-122.

- Menekse, Ö. (2005). İslam Düşünce Tarihinde Devlet Anlayışı: Mâverdi Ve Nizâmülmülk Örneği. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5(2), 193-211.
- Öze, N.(2014). Kültür, Tüketim Kültürü Ve Halkla İlişkiler: Kuzey Kıbrıs, Telsim (Vodafone Kıbrıs) Örnek Olay İncelemesi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1(8), 56-83
- Özkök, A. (2005). Disiplinler arası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programının yaratıcı problem çözme becerisine etkisi. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 28(28).
- Sever, S. (2002). Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası Ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1), 25-37.
- Tamer, M. G. (2014). Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif. *Folklor/Edebiyat*, (77), 83-99.
- Toker, M. (2004). İsmail Gaspıralı ve “Dilde Birlik” Fikri Üzerine. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(16), 31-45.
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.
- Ungan, S. (2006). Fabl Türünün Çocuk Edebiyatındaki Yeri Ve Günümüzde Bu Türden Yararlanma Olanakları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14)
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3).
- Yıldız, T. (2014). Saussure'den Bakhtın'e Dil-Kültür İlişkisi: “Tümü Kapsayıcı Olgular”. *İdil*, 3(11), 115-136.
- Yöre, S. (2012). Kırşehir yöresi halk müziği kültürünün kodları ve temsiliyeti. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 563-584.